

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2025

Julian Kincl

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociální a kulturní antropologie

Vliv online bublin na interpersonální komunikaci
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Julian Kincl**
Osobní číslo: **H22017**
Studijní program: **B0314A250013 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Vliv online bublin na interpersonální komunikaci**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Předmětem práce studenta je analýza sociálních bublin v online prostředí ve vztahu k běžné realitě osob, které jsou jejich participanty. Zkoumaná skupina bude tvořena vyrovnaným vzorkem studentů a studentek ročníku KSKA FF UPCE, jehož je Julian Kincl sám členem. Pozornost bude obrácena zejména ke společenským trendům, které jsou velkou měrou ovlivňovány online prostředím, čehož komplexní dopad se vždy nemusí překrývat s každodenním rytmem jejich uživatelů. Práce bude reflektovat teoretická východiska konfiguracionismu a auto etnografických prvků. Metodologickým pilířem práce budou kvalitativní metody, zejména polostrukturované rozhovory a zúčastněné pozorování v rámci třídního kolektivu i online prostředí.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Hansen, A. *Instamozek: Stres, deprese a úzkosti zapříčiněné moderní dobou*. Portál, 2021.
Marvin, C., Sun-ha H. *Place, Space and Meditated Communication: Exploring Context Collapse*, Routledge, 2017.
Novotná, H., Špaček O., Jantulová Š. M. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Fakulta humanitních studií, 2020.
Pink, S. *Situating Everyday Life: Practices and Places*. Sage Pubn, 2012.
Rahel, J. *Alienation* New York: Columbia University Press, 2014.
Schechtman, M. *The constitution of selves*. Ithaca: Cornell University Press, 2007.
Sorabji, R. *Self: ancient and modern insights about individuality, life and death*. Chicago: University of Chicago Press, 2008.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Libor Dušek, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **2. dubna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2025**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Milan Durňak, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem „Vliv online bublin na interpersonální komunikaci“ jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 03. 2025

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své bakalářské práce Liboru Duškovi, Ph.D., za cenné rady, ochotu pomoci a přátelskému přístupu během celého procesu psaní. Následně bych chtěl poděkovat všem svým respondentům, kteří se na výzkumu podíleli a poskytli mi cenná data. Dále bych chtěl poděkovat Ing. Iloně Henclové a Sabině Kočí za zpětnou vazbu a pomoc. Nakonec bych chtěl poděkovat všem svým přátelům za ochotu, pochopení a občasné diskuse na téma práce.

Anotace

Práce pojednává o vlivu sociálních sítí na jednotlivce a jeho komunikační schopnosti. Zaměřuje se na to, jak sociální sítě utvářejí za pomoci algoritmů komunity, které dále formují jednotlivé členy, a ukazuje potenciální hrozbu izolace v reálném životě v návaznosti na působení v online životě. Práce zkoumá propisování působení sociálních sítí a na nich fungujících sociálních bublinách na skutečný život v kontextu třídního kolektivu na vysoké škole. Nejdříve popisuje fungování jednotlivých respondentů v online prostředí, poté jejich názor na dynamiku třídního kolektivu, a nakonec i vnímání sebe sama ve třídě.

Klíčová slova

sociální sítě, sociální bubliny, třídní kolektiv, komunikace

Title

The Influence of Online Bubbles on Interpersonal Communication

Annotation

The paper examines the impact of social media on individuals and their communication skills. It focuses on how social media, through the use of algorithms, shapes communities that further influence their members and highlights the potential threat of real-life isolation as a consequence of online engagement. The study explores how the effects of social media and the social bubbles that form within it translate into real life, specifically in the context of a university class collective. It first describes how individual respondents operate in the online environment, then their perception of the class dynamics, and finally their self-perception within the class.

Keywords

social media, social bubbles, class collective, communication

Obsah

Úvod	9
1 Metodologie	10
2 Výběr terénu.....	13
3 Popsání problematiky	15
4 Respondenti, anonymizace a etická rizika.....	17
4.1 Představení respondentů	17
A1.....	18
A2.....	18
A3.....	19
A4.....	20
V1.....	20
V2.....	21
V3.....	22
V4.....	22
5 Sociální síť	24
6 Pohled na třídu.....	30
7 Vlastní pohled na svou osobu.....	33
8 Závěr	37
Zdroje.....	40

Úvod

V této práci se budu zabývat problematikou dopadu bublin v online prostředí, které vznikají používáním sociálních sítí, na reálný život jejich členů. Sociální sítě, ve kterých budu problematiku zkoumat jsou: Instagram, TikTok, YouTube, Telegram, Facebook, Messenger a Discord. Online bubliny v tomto ohledu vnímám jako skupiny lidí, sestavené na základě podobných zájmů a zálib, kde jedinci dobrovolně tráví svůj čas. Tyto skupiny tvoří kontrast k prostředí, které budu zkoumat, jelikož terénem této práce je třídní kolektiv studentů třetího ročníku oboru Sociální a kulturní antropologie. Zejména mě bude zajímat, jak se trávení volného času ve virtuálním světě, s lidmi, kteří sdílejí naše zájmy, projevuje v mezilidské komunikaci s lidmi, kteří naše zájmy a záliby nesdílejí. Práce se bude opírat o data získaná emickým pohledem mých respondentů. Celkově osm rozhovorů, se čtyřmi studentkami a čtyřmi studenty, bude sloužit jako zdroj mých dat, která budou dále analyzována v teoretickém rámci konfiguracionismu.¹ Tudíž práce obsahuje explicitní autoetnografické prvky, které jsou pro ni nezbytné už jen proto, že jsem insiderem.

K myšlence o tomto tématu mne přivedlo jedno video², které jsem viděl na platformě YouTube. Nezabývalo se vysloveně touto problematikou, bylo spíše o diverzifikaci společnosti na základě personifikace obsahu a o hrozbách, které tento fenomén může přinést. Po opětovaném přemýšlení o tomto tématu jsem dospěl k tomu, že bych ho chtěl více prozkoumat.

¹ Směr zabývající se poznáním kultury prizmatem jejích členů. Důležitým pojmem pro konfiguracionismus jsou kulturní vzorce. Ty jsou souhrnem zvyků, norem a chování, které jsou v dané kultuře běžné. Důraz je kladen na empirický výzkum.

² Odkaz na video: <https://www.youtube.com/watch?v=RXiLAn3vUKg&list=LL&index=7>

1 Metodologie

Jaký je dopad online bublin na komunikaci lidí z jiných bublin v reálném životě? Dochází ke fragmentaci mediálního prostoru? Naplňují online bubliny potřebu sebeidentifikace a socializování jedince?

Tyto tři výzkumné otázky mi také stanovují mantinely, mezi kterými se budu v této práci pohybovat. Nejvíce mě zajímá to, jak se propisuje čas strávený v online prostředí, které je jedinci blízké, na následnou komunikaci s lidmi, se kterými se stýká v instituci (v tomto případě ve stejné třídě) kteří součástí dané online skupiny nejsou. Dále bych se rád zaměřil na emický³ pohled respondentů, na potřebu socializování a sebeidentifikace. Zajímá mě, jestli člověku stačí být součástí virtuální skupiny pro naplnění potřeb socializace nebo pokud se tato potřeba nenaplnuje a vyvine se do vytváření nových přátelských vztahů.

Nakonec bych si i rád zodpověděl otázku, která mne napadla až po získání většího přehledu o problematice mé práce, a to je, zdali dochází ke fragmentování mediálního prostoru. Ten je zde myšlen jako hlavní zdroj informací, zejména veřejnoprávní média, která sloužila jako „určovač“ společenských témat, kterými se jedinci dané společnosti zajímají, a které se dostávají na vrchol důležitosti právě v návaznosti na roli medií ve společnosti, jakožto trendsetera. Zkoumám tedy i to, jaké informace respondenti přijímají, pokud je obecné aktuality zajímají, a jaké k tomu používají prostředky.

Vycházím z osvědčených metod kvalitativního výzkumu. „Kvalitativní strategie se zaměřují na významy a odvozují se od interpretativní tradice v sociální teorii. Historicky je hlavní metodou etnografický přístup, kterým se osvětlují „cizí“ kultury. Kvalitativní výzkum se často snaží vysvětlit sociální jednání pomocí subjektivních významů aktérů a jejich konstrukcí o vlastním jednání a jednání jiných.“ (Hendl 2017: 27). Zajímá mě tedy hlavně názor participantů na daná témata a jejich výpovědi беру jako směrodatné. Tyto výpovědi jsem následně zanalyzoval a snažil se díky nim dostat k odpovědím na otázky výzkumné, mnou předem stanovené.

Data na výzkum jsem získal prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Zrealizoval jsem celkově osm hloubkových rozhovorů. Respondenty jsem vybíral na základě dvou kritérií, které jsem si sám zvolil. Jelikož náš obor nabízí dvě specializace - aplikovanou,

³ „Imported into anthropology in the 1960s, etic came to stand for ambitions to establish an objective, scientific approach to the study of culture, whereas emic refers to the goal of grasping the world according to one's interlocutors' particular points of view“ (Mostowlansky, Rota 2020: 1)

zaměřující se na sociální činnosti a dobrovolnictví, a vizuální, která studuje práci s kamerou, natáčení dokumentárních snímků a následnou postprodukcí, oboje zasazené do širšího rámce disciplíny sociokulturní antropologie. Rozhodl jsem se oslovit respondenty z obou specializací a zároveň jsem chtěl dosáhnout genderové vyváženosti. Tázal jsem se tedy dvou dívek z aplikovaného a dvou dívek z vizuálního modulu, a stejně jsem to udělal i u mužských respondentů. Rád bych zde zdůraznil, že jelikož jsem sám součástí třídy, tak jsem byl ovlivněn předešlou familiaritou kolektivu a výběr mých respondentů proto nebyl náhodný. Dále jsem také využil svou pozicionalitu, jakožto spolužáka mých respondentů, a tím jsem byl schopný zrealizovat i observaci, která se dělá ještě před samotným začátkem výzkumu, dokonce i před samotným nápadem výzkumu. Tím pádem jsem v terénu prováděl i zúčastněné pozorování, které v mém případě existovalo a priori. „Zúčastněné pozorování je technika terénního výzkumu spočívající v přímé nezprostředkované účasti antropologa na každodenním životě studované komunity“ (Soukup 2015: 224).

Jak ale píše Novotná, Šťovíčková a Špaček (2019: 267): „Data, s nimiž výzkumník v kvalitativním výzkumu pracuje, obvykle neexistují sama o sobě, ale badatel se na jejich podobě aktivně podílí – hovoříme proto spíše o tom, že výzkumník data vytváří/tvoří/konstruuje (spíše než „sbírá“). Vytváří je v procesu výzkumu tím, že provádí pozorování, vede rozhovory [...]. Stejně tak výzkumník data v procesu výzkumu vytváří tím, jak a na co se ptá (tj. jak má položenou výzkumnou otázku, z jakého teoretického zázemí vychází a jak jej v procesu výzkumu používá při tvorbě dat, tj. na co zaměřuje pozornost, čeho si všímá, jaké konkrétní otázky aktérům klade). Výzkumník je tedy integrální součástí celého výzkumného procesu a měl by si toho být za všech okolností vědom.“

Ohledně formy mého výzkumu jsem se nechal inspirovat autory výše uvedené publikace, kteří ve své knize navrhují jako jeden z možných designů takzvanou „Zakotvenou teorii“. Ta původně vychází ze sociologie a funguje jako legitimizace kvalitativního výzkumu proti námitkám, že je příliš intuitivní a spekulativní. Pojednává o tom, že prostřednictvím analýzy empirických dat může být vytvořena nová teorie, která má původ právě v datech získaných kvalitativními metodami (Novotná, Šťovíčková, Špaček 2019: 267). Toto mi umožní odpovědět si na výzkumné otázky, ale odpovědi mohu aplikovat pouze na tuto specifickou situaci.

Toto ještě více prohloubím mým netradičním přístupem ke struktuře této práce. Rozhodl jsem se práci rozdělit na tři kapitoly, ve kterých popíšu teoretický rámec a povahu tématu

kapitoly a následně kapitolu rozšířím o poznatky získané zrealizovanými rozhovory, které budou v tomto případě sloužit jako praktický příklad jevu dříve popsaneho. První kapitola nese název *Sociální Sítě*. V ní se zaměřím na to, jaké sociální sítě moji respondenti využívají, jaký obsah na nich přijímají a jak moc je používání těchto komunikačních médií ovlivňuje v běžném životě. Zároveň v této kapitole popíšu i riziko informačních bublin a nedostatku objektivitu v přijímaných informacích. Ve druhé kapitole se zaměřuji na třídní kolektiv. Jak ho vnímají jednotliví participanti, jak se dynamika vyvíjela a celkově jak vzniká nebo v čem je důležité kamarádství v prostředí, které jedinec navštěvuje. Třetí kapitola bude zaměřena na emický pohled dotazovaných, na jejich socializaci, převážně v prvním ročníku, zároveň se ale také celkově zaměřím na vnímání sebe sama. Tento přístup jsem zvolil z toho důvodu, že mi přijde soudržnější a srozumitelnější, jelikož budu popisovat a zároveň analyzovat jednotlivé části výzkumu a nebudu přeskakovat mezi různými teoriemi, ke kterým bych se následně musel vracet z důvodu analýzy rozhovorů. Z uvedeného důvodu ale prvotně musím představit participanty mých rozhovorů, jelikož jejich výpovědi budu následně používat.

Nejdříve chci ale popsat terén, ve kterém probíhal a proč jsem si ho vybral.

2 Výběr terénu

Terén jsem si vybral na základě dvou kritérií. Prvním důvodem bylo jednoznačně to, že třída jakožto prostředí funguje podle mého názoru tak, že se zde potkají lidé, kteří nemusí mít vysloveně stejné zájmy, ale je to místo, kde se potkávat musí. Za této situace může dojít k problému se socializací. Jedinec se může ocitnout v prostředí, kam si myslí, že nezapadá, neboť tam jsou lidé s jinými koníčky a zájmy a tím pádem může dojít k pocitu izolace. Sociální sítě toto ještě prohlubují. Lidé mohou cítit sounáležitost ke skupinám existujícím pouze virtuálně, a kvůli tomu mohou postrádat náležitost k „reálným lidem z reálného světa.“ Právě na toto bych se rád v práci zaměřil. Dochází k tomu, že lidé tráví čas v online prostředí, komunikují ve virtuálním světě, a to má za dopad to, že mají potíže socializovat se v prostředí reálném? Zároveň bych zde chtěl zmínit, že všechno není černobílé. Sociální sítě nabízejí neskutečně mnoho možností seberealizace, poznávání nových lidí, přístupu k veškerým informacím i zaplnění volného času. Zároveň však nadměrné používání sociálních sítí může mít zásadní dopad na jedincovo vnímání svého okolí a světa celkově.

V této práci se ale také zajímám o třídní prostředí vysoké školy kvůli druhému kritériu. Tím je věk lidí, kteří se v prostředí potkávají. Ve třetím ročníku Sociální a kulturní antropologie jsou studenti ve věku 21–23 let, s jednou výjimkou studenta, který je o pět let starší. I ten však zapadá do stejné generace s ostatními studenty, a tím pádem splňuje dané kritérium věku, je tedy součástí stejné generace. Dělení generací v závislosti na věku je ale v poslední době velice kontroverzní. S nástupem nových technologií se rozdíl mezi lidmi různého, nicméně podobného věku, prohlubují. Věkové, původní, rozdělení a definice generace je následující: „Souhrn lidí narozených v určitém časovém období (25–30 let), spjatých s ním a v tomto smyslu se lišících od předchozích i následujících pokolení“ (Malina 2015: 1302). Toto ale v současné době už moc neplatí. Lidé, kteří mezi sebou mají věkový rozdíl pouze pár let jsou vystavováni více rozmanitým možnostem a zkušenostem. Jen v několika posledních letech je stále větší rozdíl v technologii a přístupu k ní. „So today generations are defined sociologically rather than biologically. A generation refers to a cohort of people born within a similar span of time (15 years at the upper end) who share a comparable age and life stage and who were shaped by a particular span of time (events, trends and developments)“ (McCrinkle, Wolfinger 2009: 2). Naše generace, označovaná jako Z, je generací, která vyrůstala společně s moderními technologiemi. Přístup k nim měli již od velice nízkého věku, avšak technologie ještě nebyly na takové úrovni, jak je tomu dnes. Generace našich rodičů a prarodičů, označované jako generace „baby boomers“ a generace X, jsou lidé, kterým technologie vstoupily do životů

až v dospělosti. Pro tuto skupinu lidí je to tedy něco nového. Zároveň tyto generace vyrůstaly a fungovaly bez těchto technologií. Naproti tomu, generace alfa, tedy lidé narození od roku 2010 a později jsou skupinou, která vyrůstala na technologiích. Narodili se, když už technologie byly rozvinuté, a tím pádem je ovlivňují v každé fázi života, a to už od začátku jejich životů. Jak se o mnou pozorované generaci píše v knize „*The ABC of XYZ*“: „More so now than ever, the commonalities of today’s generations cut through global, cultural and socioeconomic boundaries. Due to globalisation, largely made possible through the various technologies of today, [...] we have a generation accessing the same websites, watching the same movies, downloading the same songs and being influenced by the same brands. Today we have the world’s first global generation.“ (McCrinkle, Wolfinger 2009: 2). Zkoumám tedy první „globální generaci,“ jelikož nás moderní technologie spojují s okolním světem jako nikdy předtím.

3 Popsání problematiky

Pro lepší popsání mého pohledu na zkoumanou problematiku, bych rád použil a okomentoval dílo *Realita každodenního života* od P. L. Bergera a T. Luckmenna. Text této práce si hraje s myšlenkou, že náš svět a celý náš život je rozdělen do různých realit. Ve středu těchto realit je realita každodenního života, která vzniká na základě intersubjektivních názorů lidí, kteří v daném místě a čase existují. Osa „tady“ a „ted“ je určujícím faktorem každodenní reality. „Tady“ je určeno mou fyzickou stránkou, tedy tělem a zároveň lokací, kde se nacházím. „Ted“ je časová osa, která určuje přítomný okamžik. Vzniká a upravuje se interakcemi a komunikací s ostatními lidmi. Každodenní realita ale není jediná realita, která ovlivňuje naše životy. Berger a Luckmenn popisují, že důležitou věcí ve vnímání realit je pozornost. Pozornost je důležitá v tom, že kde se setkávají osy „tady a ted“ je mým vědomím považováno za nejreálnější realitu, a tím pádem jí dáváme největší pozornost. Ta nám určuje i to, která realita na nás v daný moment působí nejvíce. Pozornost je dokonce hlavní proces, který může upravovat vnímání každodenní reality. To je pozorovatelné zejména ve světě her, a to nejen těch dětských. Pokud jdeme na divadelní představení a hra začne, mění se celá dynamika reality, ve které se pohybujeme. Jsme diváky a vstupujeme do světa, který má odlišná pravidla a normy než běžný svět, ve kterém reálně žijeme. Jakmile ale představení skončí, jsme zpět v každodenní realitě a navracíme se do běžného, zaběhlého života. (Berger, Luckmenn 1966: 23). Na tomto místě je nutno podotknout, že toto dílo pro mě bylo velice důležité při vytváření vlastního názoru na vnímání problematiky, kterou jsem se rozhodl zkoumat. Zároveň je ale toto dílo již 59 let staré, a proto jsem se rozhodl toto dílo obohatit novým poznatkem, který se projevuje v poslední době a rozšiřuje myšlenku každodenní reality. Tím poznatkem je pokrok moderních technologií a vznik virtuálního světa, ke kterému má přístup v podstatě kdokoli. Rozšíření vnímání vidím hlavně v tom, že jsou dvě „tady“ a jedno „ted“, jelikož moje tělo už není určovačem toho, co je „tady“. Mám navíc nějaké „virtuální tělo“, které cestuje mezi různými „tady“ a moje „tady“ je sice odlišné od „tady“ ostatních, co se fyzické schránky týče, ale stejné „tady“, co se virtuálního působení týče. Pořád je tam ale důležitá interakce a komunikace s ostatními, jelikož to mi určuje a ovlivňuje vnímání reality, ve které se nacházím. „Vždyť v každodenním životě nemohu existovat bez neustálé interakce a komunikace s ostatními. Víím, že mé přirozené vnímání tohoto světa se shoduje s tím, jak tento svět vnímají ostatní, neboť oni též chápou objektivizace, které tomuto světu dávají řád, i oni si budují tento svět kolem „tady a ted“ svého vlastního bytí v něm a mají své plány, co v něm budou dělat“ (Berger, Luckmenn 1966: 25).

To se dá aplikovat i na virtuální svět, protože tam přijdu do kontaktu s lidmi, kteří se aktivně participují na vytváření společně každodenní reality a vice versa. Nevnímám to však tak, že by každodenní reality byly dvě. Je to spíše nová rovina, ve které se dá každodenní realita chápat, nová vrstva, která nerozporuje každodenní realitě, jen jí dodává novou „dimenzi“. Takto tedy vnímám národu této práce. Pomocí jedné části každodenní reality, kterou je virtuální svět, zkoumám vliv na další odnož každodenní reality, kterým je třídní kolektiv.

4 Respondenti, anonymizace a etická rizika

4.1 Představení respondentů

V rámci mého bakalářského výzkumu jsem oslovil osm respondentů, se kterými jsem zrealizoval polostrukturované rozhovory. S výběrem respondentů se však vázalo také jedno etické riziko. Jelikož já sám jsem součástí třídního kolektivu, který je v mé práci zároveň terénem, bylo obtížné zachovat si nezaujatý pohled na volbu respondentů. Snažil jsem se kvůli tomu najít nějaký způsob, který mi dával smysl a pokryl co největší variabilitu participantů. Rozhodl jsem se tedy, dle mého názoru, pro nejobektivnější přístup k tomuto problému. Dva studenti a dvě studentky vizuální antropologie a naproti tomu dvě studentky a dva studenti antropologie aplikované. Se všemi dotazovanými jsem se nejdříve verbálně dohodl na tom, že rozhovor zrealizujeme a následně jsem na individuálních schůzkách mimo školu rozhovory provedl. Pět rozhovorů z celkových osmi probíhalo standartně, tedy tak, že jsme se potkali buď v kavárně, nebo v areálu kampusu. Zbylé tři rozhovory proběhly nestandardně. Jeden rozhovor probíhal přes komunikační platformu Discord. Další rozhovor se z důvodu časové tísně uskutečnil prostřednictvím telefonního hovoru. Třetí rozhovor probíhal formou dotazníku, jelikož nebylo možné se s respondentem osobně setkat z důvodu jeho cesty do zahraničí a dotazník se v té době jako nejideálnější forma sběru dat.

Co se týče anonymizace respondentů, narážím zde na druhé etické riziko, který tento výzkum obnáší. V takto malém třídním kolektivu, ve kterém rozhovory realizuji, je obtížné úspěšně anonymizovat všechny respondenty tak, aby jejich identita zůstala neodhalena. Vzhledem k tomu, že téma mého výzkumu zásadně nenabourává soukromí mých respondentů, není třeba dosáhnout absolutní anonymity, která by stejně v tomto terénu nebyla možná. Jednotlivé odpovědi jsem se ale pokusil co nejvíce zakódovat.

V tomto případě jsem se rozhodl respondenty rozkódovat podle specializací (A/V)⁴ a následně jim náhodně přiřadit číslo (1-4). Také jsem se rozhodl participanty nerozdělovat dle genderu, ale u dvou respondentů, z každé specializace, budu používat ženský rod, nezávisle na tom, zda se skutečně o ženu jedná. Tento přístup jsem zvolil z toho důvodu, jelikož z mých získaných dat nevyplývá, že by gender v odpovědích hrál zásadní roli. Důležité je zmínit i to, že specializace, ve které se studenti vzdělávají nedeterminují názory. Neukázalo se tedy,

⁴ „A“ - Aplikovaná antropologie, „V“ - Vizuální antropologie

že by vizuální ani aplikovaná antropologie měly dopad na život jak ve třídním kolektivu, tak na život mimo něj.

Na tomto místě budou následně jednotliví respondenti představeni:

A1

A1 se sám představil jako někdo, kdo má rád domovní dekorace, vychytávky, vaření, cestování, zahraniční rodinný obsah a kosmetiku.

Respondent A1 používá sociální sítě zejména pro zábavu. Nejvíce používá sítě Instagram a TikTok, dále také Facebook. Ten používá pouze na komunikaci se svými kamarády, oproti prvním dvěma zmíněným, které slouží pro respondenta převážně pro zábavu. TikTok dokonce nahradil pro respondenta funkci platformy YouTube která je se dvěma miliardami aktivních uživatelů měsíčně největší sociální sítí s videoobsahem (Sítě v hrsti 2025).

Ve třídním kolektivu je A1 spokojený. Myslí si, že se zde potkali „hodní lidé a je tam respekt“. Dále říká, že jsou si spolužáci ochotní pomoci a že ve třídě panuje harmonie. Dává velký důraz na to, kdo do školy chodí a kdo ne. To podle respondenta třídí třídní kolektiv. Kolegy spojuje zejména „charakter, ne úplně zájem o studium, ale nikdo si na nic nehraje“. Vnímá ale mezi lidmi ty, kteří jsou mu bližší. Ty by označil za kamarády, ostatní za spolužáky. V tomto vnímání je pro něj důležitá míra komunikace, a to, jak se s někým sblížil.

Co se týče začátku studia, byla zde potřeba od A1 se seznámit s ostatními. Je podle něj příjemnější, když máte někoho, na koho se můžete obrátit anebo s kým trávit čas. Důležitější je ale, již A1 zmíněný, respekt. „Důležitější je ten respekt než se snažit být na sílu se všemi kamarád.“ Pro A1 byl ale důležitý jen jeden člověk. Hledal pouze jednoho člověka jako parťáka na studium. To se mu nepovedlo a stalo se, že má více kamarádů. Nevylučuje však, že ze spolužáků se nemůžou ještě do konce studia stát kamarádi, je tomu otevřený, jen si myslí, že tam není potenciál na kamarádství.

A2

Mou druhou respondentkou je A2. A2 nejvíce baví počítačové hry, občasné hraní fotbalu a čas s kamarády. A2 nejvíce používá síť Youtube, zejména pro zábavu, ale sleduje zde i dokumentární filmy či vzdělávací videa. Ostatní sociální sítě A2 nepoužívá. Facebook má pouze na komunikaci se spolužáky a kamarády. Celkově A2 preferuje čas strávený v reálném světě, a proto jsou pro ni sítě jen nezbytnou moderní součástí komunikace. A2 ale používá také platformu Discord, přes kterou s ní také můj rozhovor proběhl. Ten používá na komunikaci

s kamarády a zároveň s lidmi, se kterými hrála A2 počítačové hry. Zajímavé je, že Discord většinou slouží ke skupinové komunikaci, ale A2 preferuje komunikaci s jednicí. A2 má dokonce kamarády ze zahraničí, ty také potkala přes počítačové hry. Dále A2 používá sociální síť na získání informací o dění ve světě.

Vnímaní třídního kolektivu očima A2 je ovlivněno tím, že A2 již před studiem na této škole studovala také jiný obor, a tím pádem měla zkušenosti i z kolektivu jiné vysoké školy. Celkově prý ale vždycky měla štěstí na třídní kolektiv a momentálně tomu není jinak. S lidmi ze třídy vychází dobře a s některými spolužáky se sblížila po terénním výzkumu, který absolvovala na konci druhého ročníku na Slovensku⁵.

Na začátku studia byla se skamaráděním opatrná, i kvůli tomu, že chtěla toto studium oproti předešlému brát vážně. Dalším faktorem bylo to, že participantka je o několik let starší než ostatní kolegové. To prý ovlivnilo její potřebu se seznamovat. Připadalo ji, že do kolektivu nepatří. Říká, že je hodně divoká a chce brát školu vážně a také, že je starší a nemůže si dovolit dělat blbosti. I přes to se po nějaké době do třídy integrovala, prý ale ne úplně svojí vůlí. Jak říká: „Nevadí mi být bokem, mám vlastní klid ráda.“

A3

Respondentka A3 využívá virtuální prostor nejvíce na naplňování svých koníčků. Zajímá jí hudba a vše okolo ní (covers, novinky atd.), dále sleduje bloopers ze seriálů anebo rovnou celé seriály, popřípadě sestřihy postav ze seriálů. K tomuto nejvíce používá platformy TikTok a Instagram. Druhý zmíněný také používá na komunikaci s lidmi ať už formou chatů, tak i přes možnost přidávání příběhů, což je možnost, kterou Instagram nabízí, a která je pro platformu ikonická.

Třidu A3 označila jedním slovem: Goated. (Slovo je odvozeno od akronymu GOAT, což znamená Greatest Of All Time / Nejlepší všech dob). Ve srovnání s předchozími kolektivy se podle A3 jedná o ten nejlepší z nich, to připisuje i vyššímu věku. Také to připisuje tomu, že ona sama je „více komfortní v bavení se s lidmi a být ve větším kolektivu.“ Kolektiv jí vyhovuje, vychází se všemi, někdo jí je více sympatický než jiný, ale nemá problém s nikým. A3 by ale všechny kolegy za kamarády neoznačila. Kamarádi jsou pro ni lidé,

⁵ Terénní výzkum je povinný předmět ve druhém ročníku, kde si studenti vybírají destinaci kam se na dva týdny vypraví a zrealizují tam výzkum. A2 jela na Slovensko.

se kterými tráví čas i mimo školu, a to není ani polovina třídy. Co se jedná/týká kamarádů, tak „nejsou to kamarádi vyšší úrovně.“

V prvním ročníku měla A3 oproti ostatním respondentům výhodu. Po krátké době zjistila, že se již zná s jedním studentem, jelikož navštěvovali stejnou školu. Ještě předtím se ale A3 skamarádila s jednou spolužačkou, a to díky tomu, že si spolu sedly do lavice.

A3 je momentálně se svou sociální bublinou spokojená.

A4

A4 ze třídy nejvíce vykazuje zájem o politická témata. Hlavní sociální síť, kterou používá je X (Twitter). Je to podle něj „společenský politický dialog“, kde si díky názorům a debatám ostatních uživatelů vytváří vlastní názor. I kvůli tomu se rozhodl studovat obor Sociální a kulturní antropologie. X využívá A4 i na příjem informací a celkově platforma zahrnuje většinu jeho online působení. Sám se ale debat neúčastní, je pouze pozorovatel. Mimo X používá sociální síť pouze zájmově. Zajímá ho hudba, sám je součástí kapely, dále vaření a historie. Podle něj se ale obsah, který konzumuje do socializace nepropisuje. TikTok měl dříve, ale odstranil ho, protože se cítil, že na něj má negativní dopad. Platformu Instagram ale A4 používá, protože mu takový nepříjde. Právě na Instagramu využívá funkce REELS, která doporučuje krátká videa podle algoritmu. Zde sleduje videa o hudbě a o jídle (vaření) a díky těmto videím, které si nechá doporučit, objevuje nové lidi, které může následně sledovat.

Třídní kolektiv A4 popsal tak, že je hodně poznat, že většina studentů není na oboru na základě zájmu o antropologii. Ve třídě jsou výjimky, ale myslel si, že lidé budou mít zájem o společenskovední obor. A4 se baví jen s pár kolegy, ale přesah jejich kamarádství moc nemá. Skupinkování vnímá A4 jako předem určené na základě archytypů. „*Skupinkování je hodně třídní*“ (A4).

Pocity po prvním dni v prvním ročníku si A4 pamatuje dodnes. Myslel si, že se tři roky nebude mít s kým bavit. Ze začátku se bavil s jednou spolužačkou, se kterou se dal do konverzace na základě podobného oblečení jako měl on a trefil se, protože měli stejné zájmy. Následně po seznámení s ostatními studenty se tento pocit samoty rozplynul a potom přišel terénní výzkum na Slovensku, který třídní kolektiv značně sblížil.

V1

TikTok, Instagram, X (Twitter) a Messenger oddělený od Facebooku. To jsou sociální sítě, které používá V1. Zajímá jí umění, ať už tvorba nebo jeho propagace. Dále sleduje příběhy lidí

ze života a vzdělávací obsah. Na sociálních sítích ale vystupuje pouze jako pasivní uživatel, moc nepíše komentáře a neúčastní se diskusí. Je spíše pozorovatelkou. Přesto se cítí být fanynkou různých tvůrců, ale například obsah TikToku je podle V1 tak roztržštěný, že nelze sledovat jednoho člověka, ale spíše druh obsahu. Říká: „Málokdy se zažeru do contentu jednoho specifickýho člověka.“ Na sociálních sítích také V1 získává informace o aktuálním dění primárně od jedinců, což nejsou oficiální komunikační kanály. Občas si najde nějaký článek, ale na televizi nekouká, jelikož jí doma ani nemá.

„Naše třída je slušně sjednocená, na to že je to skupina lidí ve škole.“ V1 dále popisuje, že naše třída není moc rozskupinkovaná. Kolektiv vnímá jako přívětivý.

V1 vnímá třídu velice pozitivně, sama má ale problémy se socializací a necítí se být zcela součástí kolektivu. To připisuje svým předešlým zkušenostem a svojí povaze. Situaci V1 více popíšu v kapitole o vnímání sama sebe ve třídním kolektivu.

V2

V2 používá sítě Instagram a TikTok, kde sleduje hlavně módu, sport a pejskařství. Facebook má také, ale ten jde do ústraní, je ve skupinách o chovatelských stanicích anebo ve sportu, ale neangažuje se, nevyjadřuje se. Na Messengeru působí ve skupinách předešle zmíněných zájmů. Tam je méně lidí než na Facebookových skupinách, a tam se také V2 více angažuje. Skupiny zde fungují tak, že si členové dohadují společné venčení svých psích miláčků, popřípadě se vzájemně informují o akcích. V2 také používá tyto sociální sítě na propagaci vlastní kavárny, kterou nedávno s přáteli odkoupil. Na Instagramu je prý celkem aktivní, využívá funkci příběhů, ale za influencera se nepovažuje. Na influencery se V2 kouká a inspiruje se jejich názory ohledně svých zájmů. I kvůli tomu sleduje české tvůrce, protože se produkty, které propagují, dají lépe pořídit.

Třídní kolektiv je podle V2 rozdělen na „normální“ a „antropology“ (tj. ti co jsou zapálení pro ...). Na obor šel i přes to, že mu nebyl blízký a po nějaké době studia zjistil, že svět vnímá jinak a cítí, že ho zajímají jiné věci.

Při nástupu na školu už znal jednoho dalšího spolužáka, a tak neměl moc potřebu se dále seznamovat, i když se se zmíněným studentem seznámil jen krátce před začátkem studia. Došlo ale k tomu, že se na svého kamaráda až moc upřel a zpětně toho lituje, protože hlavně na terénním výzkumu na Slovensku se více poznal s ostatními studenty a díky tomu,

společně s tím, že jeho kamarád studium ukončil, byla dynamika mezi ním a ostatními kolegy úplně jiná, jsou si bližší.

V3

Mimo standardních sociálních sítí, které používají ostatní respondenti, V3 navíc používá síť Telegram. Ta pro V3 slouží jako komunikační médium, jelikož zde udržuje kontakt s kamarády, se kterými se nemá možnost momentálně potkávat. Stejně používá V3 i síť Instagram. Tam ještě navíc využívá funkci příběhů, což je také forma udržování kontaktu s kamarády, protože může sledovat, co ostatní přidávají. Jak u Instagramu, tak u Telegramu se ale jedná o komunikaci s jedinci, popřípadě o videohovory. Skupinové konverzace respondent V3 nepreferuje. Dále také používá TikTok, který využívá na sledování zábavných videí, na filmy, které jsou na platformě rozděleny do několika kratších videí, popřípadě ASMR videa, například ASMR vaření. ASMR videa si zakládají na sluchové stránce, kde se snaží uživatele zrelaxovat pomocí hlasitých uspokojivých zvuků (křoupání, šeptání, ťukání...). Na filmové scény a celkově na filmový obsah využívá V3 také již zmíněné příběhy na Instagramu. Vyhledává zde ať už filmy samotné, tak zároveň informace o tvorbě filmů a zajímavosti z filmového průmyslu.

„Docela přátelský.“ Tak popsal V3 třídní kolektiv třídy, kterou navštěvuje. V3 vnímá v kolektivu rozdělení na skupinky podle toho, kdo se s kým kamarádí, zároveň ale zastává názor, že když je potřeba spolupracovat, tak to třídní kolektiv dokáže. „Dají se najít společné zájmy a poradit si.“ Kolegy na oboru ale nepovažuje V3 za blízké lidi. Jsou podle něj přátelští, ale větší blízkost nevnímá. „Moc času se nebavíme, ani často nejsme na procházce nebo tak.“ V3 také připisuje sblížení se s ostatními na terénním výzkumu na Slovensku. Vysvětluje si to tak, že když s někým trávíš delší čas, tak ho více pochopíš a sblíží se s ním. Díky tomu změnil na některé své kolegy názor, a to k lepšímu. Třídní dynamika je dost podobná předešlým zkušenostem se třídním kolektivem, které V3 navštěvoval. Pozoruje zde ale větší respekt mezi skupinkami.

Když V3 nastoupil do prvního ročníku, obával se, že do kolektivu nezapadne. To bylo na základě toho, že je z cizí země a obával se, že ho toto bude stigmatizovat. Zároveň měl V3 pocit, že neuměl moc dobře česky, a to bude také na obtíž pro zapadnutí do kolektivu. Navzdory tomu, byla jeho potřeba najít si kamarády velká. Nakonec si kamarády našel.

V4

Poslední respondentka, V4, má společně s předchozím respondentem to, že také mimo jiné sociální síť používá platformu Telegram. Ten společně s Messengerem a WhatsAppem

používá na komunikaci s kamarády. V4 používá sociální sítě zejména na kontakt s lidmi. Důležité je říct, že V4 moc sociální sítě nepoužívá. Přes sociální sítě komunikuje jen příležitostně. S kamarády si jednou za čas zavolají, klidně i na celé odpoledne a pak si měsíc skoro nepíší. Mimo zmíněné tři sociální sítě používá V4 také YouTube. Tam často poslouchá hudbu, přednášky a občas podcasty. Na internetu se celkově V4 vzdělává čtením článků – k tomu uvedla „hodně z astronomie a fyziky, kterým rozumím jen málo, ale fascinují mě; občas také čtu články o genetice, zoologii, historii, religionistice. To sleduji převážně v online vědecko-populární časopisech, obecnou teorii na YouTube.“

V4 byla při nástupu na univerzitu nervózní právě z toho, jak bude třídní kolektiv vypadat. Od jejích starších kamarádů slyšela, že na univerzitě je to hodně o tom být sám se sebou, jelikož do jedné třídy dochází o dost více studentů. Byla příjemně překvapena, když nastoupila na obor, který studuje, jelikož třída měla dost podobnou náтуру jako na její střední škole. „Myslím si, že máme dobrý třídní kolektiv.“ Ve třídě jsou podle ní více patrné skupinky, než tomu bylo na střední škole. Dochází ale k tomu, že skupinky čím dál více mizí, asi i tím, že studenti ve škole netráví tolik času. Je ale ráda, že se ve třídě „potkala spousta zajímavých lidí, se kterými se dají sdělovat názory, a od kterých může nabrat nové zkušenosti a informace.“ A díky tomu jí jsou mnozí spolužáci blízcí.

V prvním ročníku pocítovala V4 problém ve sblížení se s ostatními studenty. I přes snahu V4 si s lidmi povídat a účastnit se třídních a katederních aktivit, se jí dařilo komunikovat jen s několika lidmi. V4 z tohoto ale viní sebe a své „mizerné sociální schopnosti.“ Na konci druhého ročníku začala mít pocit, že se jí do kolektivu podařilo zapadnout.

5 Sociální sítě

Sociální sítě jsou prvním okruhem, ve kterém jsem se rozhodl mé respondenty zkoumat. Nejdříve je ale důležité specifikovat, jak zde sociální sítě vnímám. V této práci pracuji s definicí M. Boyda a N. Ellison: „Sociální síť definujeme jako webovou službu, která umožňuje jednotlivcům vytvoření veřejného nebo částečně veřejného profilu v rámci ohraničeného systému, vytvoření seznamu uživatelů, s nimiž sdílejí připojení a procházet seznam svých spojení a spojení, které vytvořili jiní uživatelé systému. Povaha a názvosloví těchto připojení se mohou lišit síť od sítě“ (Boyd, Ellison in Tesaříková 2015: 10). Jak jsem již avizoval v části práce „Výběr terénu“, sociální sítě jsou realitou, jejíž prizmatem zkoumám realitu třídního kolektivu. Sociální sítě jsou totiž značným aktérem, který ovlivňuje vnímání našeho světa, jelikož jsou omniprezentní, a v západním světě není, zejména v naší generaci, jednoduché bez nich fungovat. Zároveň nám sociální sítě, díky tomu, že je využíváme na komunikaci a příjem informací ovlivňují a upevňují, v jakých společenských bublinách se pohybujeme. „It is common for users themselves to adopt filters in their online behavior, whether they do this consciously or not. For example, on social platforms such as Facebook, a large portion of users are exposed to news shared by their friends. Because of the limited time and attention people possess and the large popularity of online social networks, the discovery of information is being transformed from an individual to a social endeavor. While useful, personalization filters — whether they are algorithmic, social, or a combination of both — have biases that affect our access to information in important ways“ (Nikolov, Oliveira, Flammini, Menczer 2015:2). Z toho plyne, že to, jaký obsah přijímáme na sociálních sítích my, ale také naši přátelé, ovlivňuje naše názory a vnímání okolních věcí.

Uvědomuji si ale, že sociální sítě nejsou jediným prostorem, ve kterém se lidé ve volném čase pohybují, není to ani jediná funkce, kterou internet nabízí. I ve svých rozhovorech jsem narazil na dva respondenty, kteří mi řekli, že sociální sítě mají spíše z povinnosti než z nějaké potřeby, jelikož sociální sítě používají na komunikaci s někým, s kým se nemůžou vidět, a tak využívají sítě pouze komunikačně a netráví zde velkou část svého volného času. Těmito respondenty byly V4 a A2. „*Sociální sítě skoro nepoužívám. Jsem často na YouTube, kde často poslouchám hudbu, přednášky, občas podcasty. Trávím trochu času na Telegramu, mnozí opoziční ruští politologové píšou právě tam, občas si přes něj s někým napíšu, přes WhatsApp nebo přes Messenger...*“ (V4). „*Na sociálních sítích jako takových moc nejsem, Facebook jsem si založil kvůli škole a jen párkrát se na něj kouknu, mám to čistě jako komunikační kanál*“ (A2). Ostatní respondenti odpověděli, že aktivně přijímají obsah

na sociálních sítích, někteří jsou i sami aktivní, a sociální sítě jsou pro ně forma zábavy, popřípadě prokrastinace. Nikdo z participantů ale neřekl, že upřednostňuje kontakt s lidmi čistě ve virtuálním světě. Sociální sítě jsou pro ně spíše prostředek, ať už komunikační, nebo pro kratochvíle.

To, co za obsah participantů přijímají, se ale liší. V tom hrají velkou roli algoritmy, které určují to, co je uživatelům dané sítě doporučováno na základě jejich předchozího používání dané sociální sítě. „Most of us assume that when we google a term, we all see the same results [...] But since December 2009, this is no longer true. Now you get the result that Google’s algorithm suggests is best for you in particular—and someone else may see something entirely different. In other words, there is no standard Google anymore“ (Pariser 2011). Práce E. Parisera popisuje počátek vzniku algoritmů, ale od té doby se míra personifikace znásobila nespočetněkrát. V dnešní době už lidé plně započítávají personifikaci obsahu do svého vnímání sociálních sítí. Všichni respondenti A1, V1, V2, A3 a A4 zmínili nebo pojednávali o „svém“ (zejména) TikToku v konotaci toho, že jim ukazuje jiný obsah než někomu jinému. Napříč respondenty zde dochází ke konsenzu, že lidé na „svém“ TikToku mají něco jiného než ostatní lidé. To se odráželo i v odpovědích na otázku: „Jaký obsah přijímáš?“ Většinou se mi dostala odpověď začínající slovy: „Já tam mám...“ nebo „Mně to tam ukazuje...“. Dokonce se stává, že lidé vnímají rozdíl v algoritmech dvou sítí, který používají a vytvářejí si větší vztah k jedné z platform, i když obě nabízejí podobnou funkci (Reels na Instagramu a platforma TikTok⁶). „*Hele Reels někdy používám ale jen do té doby, než si uvědomím, že to není TikTok, protože nevím, mě to moc nebaví ty Reelska na Instagramu. Ten TikTok je lepší*“ (A3).

Algoritmy tímto aktivně ovlivňují názory uživatelů, jelikož nedochází k tomu, že se lidé setkávají s protichůdnými názory. A4 toto popisoval ve svém rozhovoru, zejména na platformě X (Twitter).

„*Podle toho, jak reaguješ tě to hodí do nějaký názorový bubliny. Když otevřu Twitter převážně tam mám víc levicově smýšlející lidi a vidím, jak tam většinou nadávají na ultrapravicové názory a je tam dost jasná ideologie*“ (A4). Tuto skutečnost popisuje ve své knize *Dopaminová past*, Žanony R. Kniha se hodně zajímá o politično a média, pracuje zde i s pojmem „Heuristická dostupnost“, o které říká, že myšlenky, které jsou více udržovány

⁶ TikTok a Instagram Reels nabízí krátká videa všeho druhu. Jejich charakteristikou je, že po přejetí prstu nahoru nebo dolů je uživateli doporučeno hned další video a tím, jak s prezentovaným videem uživatel interaguje, ovlivňuje „svůj“ algoritmus.

v naší hlavě díky častému aktivování mají tendenci se snáze vybavovat, a tím ovlivňují naše myšlení a jednání v každodenní realitě (Žanony 2023: 39).

Další důležitou věcí, která má dopad na jedince, který je ovlivněn algoritmem je přístup k informacím. Žanony dále popisuje, že média, která dodávají nějaký informační obsah jedincům, utvářejí jedincův názor na daný problém, který je medializován. To je ale v dnešní době problematické, jelikož medializované názory uvnitř sociálních bublin, nemusí být fakticky ověřeny.

„S příchodem internetu a definitivně internetu 2.0 s „obsahem vytvářeným uživateli“, sociálními médii a platformami exponenciálně narostl počet zdrojů informací i „informací“, které máme přes vyhledávače k dispozici. Jejich dostupnost se z pohledu uživatele zvyšuje díky využívání obrovského množství dat o našem on-line i off-line chování, a na jejich základě algoritmy tvořeného, personalizovaného sestavování našich nástěnek či vyhledávačů přesně podle našich informačních zálib a potřeb. Vzhledem k tomu, že se internetové prostředí od svých počátků vyvíjelo v duchu libertariánské filozofie laissez faire, tj. bez výraznější státní či nadnárodní regulace, vyznačuje se dnes absolutní pluralitou, hyperdemokratizací veřejného diskurzu a neomezenou dostupností informací a znalostí. Příмым důsledkem tohoto modelu je však zároveň vážné ohrožení a v dnešní době už i reálné škody, páchané v masovém měřítku v rámci tzv. weaponizace internetu, tedy zneužívání tohoto prostoru, jeho anonymity a vnitřní logiky k různým agresivním, útočným cílům. Internet přinesl neuvěřitelné možnosti v oblasti rozšiřování poznání, současné se však kvůli své vnitřní architektuře stal „informační zbraní hromadného ničení. Dochází zde k tomu, že tím, jak moc je internet personalizovaný a nekontrolovaný, dostávají se do internetového prostoru vyhraněné názory a lidé, kteří nejsou technologicky gramotní nebo si neuvědomují, že jsou v sociální a informační bublině, lehce upadnou do stavu, kde si myslí, že jejich názor je jediný správný a zároveň nejsou otevření toleranci jiných názorů“ (Žanony 2023: 39). Tím pádem i to, kde informace o tom, co se děje hledáme, ovlivňuje náš názor. Tímto se zabýval i již zmíněný Eli Periser. „Now we’re quickly shifting toward a regimen chock-full of personally relevant information. And while that can be helpful, too much of a good thing can also cause real problems. Left to their own devices, personalization filters serve up a kind of invisible autopropaganda, indoctrinating us with our own ideas, amplifying our desire for things that are familiar and leaving us oblivious to the dangers lurking in the dark territory of the unknown“ (Periser 2011).

Odpovědi mých respondentů na dotazy ohledně toho, kde informace o aktuálním dění ve světě čerpají, a jestli si dané informace ověřují, byly různé. Nejvíce mě zaujala odpověď V3, který říkal, že se snaží informacím o aktuálním dění vyhýbat. „*No já teďka na to skoro nekoukám, jako co se děje ve světě... Sám konkrétně o tom, co se děje na internetu tak to nevyhledávám, protože mě to vlastně ani moc nezajímá, protože i když vidím v televizi zprávy tak jsou většinou špatné a nemám náladu něco dál vyhledávat, protože to jsou kecy a nespravedlivost a vlastně mě to pak bolí...*“. Vesměs se však odpovědi shodovaly v tom, že televize, jakožto hlavní informační kanál je na úpadku. „*Já doma ani televizi nemám*“ (V1). Jen respondenti A2 a V2 zmínili ve své odpovědi televizi v tom smyslu, že z ní nějaké informace čerpají. Jak V2, tak A2 ale sami televizi neslyší, spíš je to tak, že u nich doma běží, protože se na ní koukají rodiče a oni něco pochytí. „*Televizi? to jsem dlouho neviděl*“ (A2). V4, A4 a A2 jdou příjmu informací o aktuálním dění nejvíce naproti. A2 a A4 se zajímají o politickou scénu a využívají k tomu buď platformu X, v případě A4, anebo Seznam zprávy, zejména pořad Šťastné pondělí.⁷ V4 je naopak ve skupinových konverzacích na Telegramu, kde se dostává k novinkám, které nadále studuje a ověřuje si pravost zpráv. Další respondenti (A1, A3, V2) většinou novinky získávají přes sociální síť Instagram, popřípadě TikTok. A1 zmínil že na Instagramu sleduje oficiální kanál České televize, ale to je tak vše, co pro získávání povědomí o tom, co se děje dělá. Někde mezi těmito dvěma tábory je V1, která odpověděla, že sleduje neoficiální informační kanály, ale zároveň si podle bizarnosti a vlastnímu instinktu nějaké zprávy ověřuje. Dochází tedy k tomu, že si uvědomuje riziko neověřených novinek, i přes to je pro ni ale příjemnější přijímat informace právě z neoficiálních informačních kanálů.

Z uvedeného tedy vyplývá, že většina participantů přijímá informace pasivně, a tím pádem ani nemají vyhraněné názory, popřípadě potřebu své názory na aktuální dění někde hlásat. Jde spíš o to, že mají přehled o tom, co se děje, ale nějak více je to neovlivňuje.

Avšak to, že fungujeme v nějaké sociální bublině na sociálních sítích, podpořené algoritmem a zároveň heuristickou dostupností, tedy ovlivňuje naše vnímání světa, přístup k informacím a zároveň i naše jednání, například v komunikaci s ostatními lidmi. Komunikace je lidem přirozená, jelikož, s nadsázkou řečeno, bez komunikace by nic neexistovalo. Komunikace umožňuje spolupráci, učení, seburčení a pochopení a celkově přežití jedince i lidstva samotného. Forma komunikace se ale mění, zejména v dnešní době

⁷ Satirický pořad Jindřicha Šídla o událostech uplynulého týdne na platformě Stream.cz.

technologií. „Dříve lidé, kteří si chtěli něco sdělit, se museli setkat nebo si napsat. V pozdějších dobách třeba telefonovali. Nyní si telefonují prostřednictvím mobilních telefonů nebo se kontaktují e-mailem“ (Woldekiros 2000).

„What is at stake in this questioning, and what linguistic anthropology has so powerfully pursued with the notion of linguistic ideology, is the naturalization of communication as an exchange of meaning and the production of the human as a naturally speaking being and as the material and corporeal origin and agent of communication“ (Axel 2008:357). Z toho vyplývá, že všudypřítomná komunikace ovlivňuje, ale zároveň je ovlivňována jak svými uživateli, tak kontextem, ve kterém je používána. Sociální sítě nabízejí prostor, kde ke změně komunikace dochází. Jak dále Axel v eseji *Anthropology and the New Technologies of Communication* popisuje, ve 20. století se velice rozvinula forma šifrování, v reakci na druhou světovou válku. Bylo potřeba komunikovat se svými vojáky, ale zabránit tomu, aby nepřátelé věděli, co se chystá. Díky tomu vzniklo několik šifer, které se aktivně snažili „schovat“ komunikaci před jí samotnou. However, if communication is a secret sign of modernity, it is also modernity's sign of secrecy. I mean this in a double sense. First, modern theories of communication and technology developed out of wartime projects of cryptography and weapons detection that were organized around the problem of hiding, veiling, encoding, decoding, or controlling discourse (Kittler 1999:246-263; Mattelart 1996:48-50, 198; Mindell 2002) [...] The problem of the hiddenness of the self from itself was elaborated during the same period by certain configurations of psychoanalysis and linguistics. Together, these domains of Cold War knowledge production articulate the question of communication in terms of strangeness and otherness“ (Axel 2008:357). Tento vývoj a snahu o šifrování můžeme pozorovat i dnes. Já osobně vidím korelaci tohoto textu s realitou, která se může vyskytovat v různých komunitách na sociálních sítích. Neříká se tomu však šifrování, ale „slang“. Skupiny mohou mít tendenci vymezovat se vůči ostatním skupinám právě pomocí projevů ať už behaviorálních, tak komunikačních. To může mít pozitivní dopad na sebeidentifikaci členů skupiny, ale zároveň to může mít katastrofické dopady na jedince, když interaguje s někým mimo jeho skupinu. Podle mého názoru skupina, které je člověk členem aktivně participuje na stylu vyjadřování daného jedince. Může se u něj pak tedy stát, že v kontextu heuristické dostupnosti se jedinec může nějak chovat a komunikovat s okolím mimo svou skupinu či komunitu, ale okolí mu nebude rozumět právě kvůli tomu, že používá jiný slang. Jedinec se pak může cítit vyloučený z kolektivu, jelikož si s ostatními „nemá co říct“. Naštěstí se tato moje myšlenka v mém terénu nepotvrdila. Respondenti sice odkazují na rozdílné vyjadřování

a jistou míru odlišnosti různých kolegů, ale ani v jednom rozhovoru se však tato obava stranění se kvůli jinému vyjadřovacímu stylu či jiné mluvě, nenaplnila.

„Co se týče nějakých bublin, zájmů tak se to tam (ve třídním kolektivu) hledá docela blbě, bavím se s pár lidma mimoškolně, ale jinak tam toho moc nevidím jako nějakých společných zájmů“ (A4).

„Slang“ ale nemusí být jedinou formou jiného druhu komunikace, který zabraňuje začlenění do nového kolektivu. V3 zmínil, že jelikož pochází z cizí země, měl obavy, jak do kolektivu zapadne. I to, že jedinec mluví jiným jazykem nebo má přízvuk, je nějaký projev jiného stylu komunikace, popřípadě potencionální zábrany vstupu do kolektivu. *„Bál jsem se, jestli se se mnou ostatní budou chtít kamarádit jako s cizincem“ (V3).* U něj se tedy do jisté míry tato obava ukázala. Naštěstí se ale nenaplnila a V3 se nyní cítí být součástí kolektivu.

Problematicke toho, jak se jednotliví respondenti cítí ve třídním kolektivu a jak třídu celkově vnímají, se budu podrobněji věnovat v následujících dvou kapitolách.

6 Pohled na třídu

Je přirozené, že v momentě, kdy spolu lidé tráví nějaký čas a poznávají se, vytváří se mezi nimi vztah. „V každé třídě, v každém zaměstnání a kdekoliv, kde se nacházíme, se vyskytují sociální skupiny. Je to důležitá součást našeho života, jelikož si v ní tvoříme různá přátelská pouta, která jsou silnější nebo slabší, může tedy nastat k pomluvám či hádkám, ale naopak i ke spolupráci. Sociální skupinu tedy tvoří jedinci, kteří jsou propojeni vzájemnou interakcí a většinou mají společný cíl, společné zájmy, společné potřeby, stejné normy, pravidla, tradice“ (Helus 2015: 73). Tak tomu je i ve třetím ročníku oboru Sociální a kulturní antropologie, tedy v mém terénu. Na rozdíl od ostatních kateder je počet studentů v jednom ročníku velice nízký, na poměry bakalářského studia. Momentálně se ve třídě nachází sedmnáct studentů, kteří spolu studují již třetím rokem. Dále jsou zde studenti, kteří se do „třídního kolektivu“ připojili v ročníku třetím. Ti ale nejsou součástí mého výzkumného terénu, jelikož i v důsledku časové dotace na hodiny ve třetím ročníku, se s ostatními moc nebaví a interakce je minimální.

Těchto sedmnáct studentů jsou tedy ti studenti, kteří tuto univerzitu navštěvují třetím rokem, spolupracují spolu a absolvovali veškeré povinné předměty. Potřeba skamarádit se a také samozřejmě poznat ostatní kolegy byla v tomto kolektivu samozřejmá. „*První jsem se bavila s X a to proto že jsem si říkala že stojíme vedle sebe tak bych se měla seznámit, abych měla aspoň jednoho safe kamaráda a pak jsem se tak nějak seznamovala se všema*“ (A3). „*Myslím si, že máme dobrý třídní kolektiv. Když jsem nastupoval na vysokou školu, tak jsem to upřímně nečekal. Mnozí starší kamarádi ze střední školy, kteří šli na univerzitu říkali, že na univerzitě jsme již sami o sobě. Ale jsem rád, že to tak nefunguje u nás.*“ (V4). „*Pokud s někým chodíš do školy a chodíte spolu tři roky, trávíte spolu x hodin denně, tak je příjemnější, když se z vašeho vztahu vyvine kamarádství a můžeš se na ně obrátit*“ (A1). Jak zmiňuje A. Jeske ve své knize o přátelství: „Virtually everyone would claim to value their friends and to value their friendships. They would aslo probably agree to the claim that their friends and friendships are valuable (Jeske 2019: 10). Kamarádství je zkrátka potřebné a důležité pro každého z nás a pomáhá nám zvládat složité situace a také díky kamarádům snáze procházíme životem. A1 tuto myšlenku velmi dobře shrnul. Kamarádství je ale potřeba udržovat a přirozeně se s tím, co se v životech kamarádů děje, vyvíjí a mění.

Jeden ze zmíněných povinných předmětů je předmět s názvem „Terénní praxe“, který spočívá v tom, že na začátku letního semestru druhého ročníku jsou studentům od vyučujících představeny různé destinace a studenti si posléze mají vybrat kam a s kým by daný semestr chtěli jet. Zároveň na své cestě musí zrealizovat výzkum na jimi vybrané téma,

kteřé následně slouží jako požadavek pro splnění předmětu. Zkoumaný kolektiv byl tak rozdělen do čtyř různých skupin na základě toho, jak jim nabízená destinace vyhovovala, popřípadě jak jim vyhovoval termín, ve kterém se praxe studenti museli účastnit. Tři výpravy vedly na východní Slovensko, ovšem v jiném čase, a jedna proběhla na Moravě. Poslední zmíněná se konala ze všech tří nejdříve, ale zároveň měla nejmenší počet participantů. Terénní praxe na Moravě se totiž účastnily jen dvě studentky a zároveň ani jedna z nich není mou respondentkou, takže je pro mne těžké určit dopad této praxe na celkový třídní kolektiv. Na rozdíl od tohoto se však všech tří Slovenských terénních praxí účastnilo více studentů a zároveň byly spojené s větší vzdáleností od domova. Důležité je zmínit, že dvě terénní praxe byly tento rok velice úzce spojeny. Účastníci praxe zasazené do Romistiky tak cestovali do vesnice Ladomírov společně s druhou výpravou, která byla více tematicky volnější. Tím pádem byly skupiny po většinu času spojené a můžeme je považovat za jednu výpravu. Tato výprava byla zaručeně nejpočetnější, obsahovala jedenáct kolegů ze třetího ročníku. Do toho navíc ještě terénní praxe zahrnovala studenty z Univerzity Karlovy v Praze, a tím pádem byl počet výzkumníků-studentů nad dvacet. Taky je třeba zmínit, že i já sám jsem byl účastníkem této praxe, a tím pádem mám vřled i v rámci zúčastněného pozorování. Tento předmět, a s ním spojený výlet, byl velice často zmiňovaný v odpovědích všech zúčastněných. Dá se tedy říct, že hrál asi největší roli na stmelení třídy od začátku studia. Všichni přítomní zmínili, že Slovensko je velice sblížilo jako kolektiv. Zároveň bylo narušeno jakési „skupinkování“ ve třídě a jednotlivé vztahy byly prohloubeny. „*To Slovensko nás dost stmelilo, to trošku rozšířilo skupinky a udělalo je víc inkluzivní a ve třetáku se to už jen zlepšuje a zlepšuje*“ (A4). I já sám jsem cítil značné sblížení. Už při dopravě do vesnice byli studenti nuceni spolupracovat úplně jinak než v prostorách univerzity a také celková odlehčenost a nové prostředí přispěly k lepšímu poznání jednotlivců. Trávení veškerého času s někým ze svých kolegů se zkrátka nedalo moc vyhnout. Zároveň i společné strávené večery a různé situace, které praxe přinášela, ve kterých by se studenti za normální výuky neocitli, je velice sblížovaly.

Ve stejném duchu se nesla i druhá slovenská praxe. Zde byli studenti převážně z modulu vizuální antropologie. Z řad mých respondentů se výpravy účastnili V1 a V3, potětaké A3. I v těchto rozhovorech zaznělo, že terénní praxe měla podobný důsledek na stmelení jako u předem zmíněné expedice.

„*To je taková klasika, protože když s někým budeš trávit hodně času, jak jsme to právě všichni měli na tom Slovensku, tak se o tom člověku mnohem více dozvíš, pochopíš ho, třeba jeho chování. A stalo se, že jsem o někom časem změnil názor*“ (V3).

Respondenti ale stále ve svých odpovědích vnímali jakési rozdělení do skupinek, které se ve třídě v průběhu studia objevilo.

„Je to rozparcelovaný, což tak jako bývá všude, když je více jak pět lidí“ (A2).

Ale to, jak skupinky vypadají, se lišilo napříč odpověďmi.

„Rozděluje se to na lidi, kteří jsou pro ten obor zapálenější a je vidět že jejich vnímání světa je malinko odlišný od třeba mého. Tento obor mi není nikterak blízký a ten svět vnímám jinak to, co jim („zapáleným“) přijde fascinující, mně přijde zbytečné. Takhle to vidím, že se to tam takhle liší“ (V2).

Zajímavou myšlenku ohledně tvoření skupinek ve třídním kolektivu měl respondent A4. Ten popsal „skupinkování“ (vytváření malých skupin) jako přirozené v kolektivu, který je větší, zároveň popsal rozdělení na skupiny v mém terénu jako „třídní“. Podle něj se dalo předpokládat, kdo si s kým bude mít co říct, protože viděl nějaké podobnosti v chování a celkové povaze jednotlivých studentů. Zde lze použít teorii sociálního kapitálu, se kterým přišel Pierre Bourdieu, a na který reagovali mimo mnoho dalších autorů také Růžička a Vašát: „Kapitál tak lze chápat obecně jako cokoliv, co má v příslušném sociálním poli či prostoru diferencující (resp. stratifikační) efekt, to jest jako to, co způsobuje nerovnou distribuci uznání a moci. Aby něco mohlo být považováno za kapitál, musí to být v posledku převoditelné na kapitál symbolicky, což je, dalo by se říct, kapitál odlišného řádu“ (Růžička, Vašát 2011:130). Nabízí se tedy navrhnout, že pocit, který A4 popisoval ve své teorii o vytváření skupin, v podstatě popisoval vnímání kapitálů, které zde nepřímo pomohly vytvořit skupiny lidí s podobným postavením ve společnosti na základě svého kulturního kapitálu (tj. postavení, znalosti a možnosti, které jedinec získává od svých rodičů a celkově prostředím, ve kterém vyrůstal a které ho tvarovalo). „The notion of cultural capital initially presented itself to me, in the course of research, as a theoretical hypothesis which made it possible to explain the unequal scholastic achievement of children originating from the different social classes by relating academic success, i.e., the specific profits which children from different classes and class fractions can obtain in the academic market, to the distribution of cultural capital between the classes and class fractions“ (Bourdieu in Richardson 1986: 241).

Skupinkování a zároveň také zapadnutí do kolektivu také ovlivňuje to, jak jednotliví studenti školu navštěvují. To, jak často studenti na hodiny docházejí totiž i nepřímo vykazuje o tom, jak často se s ostatními kolegy potkávají. V terénu se objevila jedna skupina, která s ostatními studenty moc neinteragovala. Následně došlo k tomu, že někteří její členové

studium ukončili, a tím pádem zbylí dva studenti byli od ostatních vzdáleni. Jedním z těchto studentů je můj respondent V2, který na toto reflektuje ve našem společném rozhovoru:

„Tím, jak jsem tam měla toho safe člověka, toho G, tak jsem pak neměla úplně potřebu to rozšiřovat, ale pak mi zpětně došlo že to byla škoda, protože jak jsme pak byli společné na tom Slovensku, tak tam to bylo úplně o něčem jiným. Tam se to úplně zlomilo. A ono i tím že G odešel ... zůstali jsme sami s K a díky tomu jsme dostali prostor se seznamovat“ (V2).

Situaci popsal i A2:

„Nemyslím si, že tam je tak že by tam byl někdo jako velký suverén, nebo že by se nějaká skupinka odtahovala... I když je tam vlastně jedna taková samotná skupinka, ty jedou ve dvou, takže možná tam je to takový odtažený, ale na terénním výzkumu to bylo dobré, tam si nesoukromničili“ (A2).

V2 také popisuje tuto situaci s odtažením od ostatních skupin.

„Tam jsme byli prostě čtyři, měl jsem pocit, že máme nějakou partu a tím, jak se s lidmi vídáš tak málo tak ani nemáš potřebu se s dalšíma bavit“ (V2).

Celkový dojem ze třídního kolektivu, z odpovědí všech respondentů lze shrnout následovně: Ve třídě panuje vzájemný respekt mezi studenty. Ačkoli se v prostorách školy moc často nepotkávají a většinou ani momentálně nejsou na stejných hodinách z důvodu jiných studijních modulů, jsou nálady a vztahy ve třídě dobré. Studenti nemají problém spolupracovat a nevznikají mezi nimi nějaké signifikantní konflikty. Rozdílnost lidí sice moc nepodporuje navazování významnějších kamarádství, ale s tím vesměs nikdo z respondentů ani na vysoké škole nepočítal. Hlavní je pro studenty to, že se cítí být přijímaní kolektivem, a že si ve třídě našli někoho, se kým si rozumí a s kým si může navzájem pomoci studium úspěšně zakončit. Obavy z toho, jestli si někoho takového v novém prostředí univerzity najdou jsou ale také univerzální napříč participanty.

7 Vlastní pohled na svou osobu

Tato kapitola se bude zabývat zejména emickými pohledy respondentů. Nejvíce mě zajímá to, jak se jednotliví participanti cítí ve třídním kolektivu, jak moc se cítí být jeho součástí. Zároveň se zaměřuji na to, jak moc blízcí si jednotliví studenti jsou, do jaké míry spolu tráví čas mimo univerzitní kampus, a jaký má jejich kontakt přesah. Rovněž prozkoumávám to, jaké pocity měli respondenti v prvním ročníku při nástupu do školy. Byla zde, nebo je zde vůbec potřeba

jednotlivců se socializovat anebo jsou už jejich potřeby socializace naplněny z jiného prostředí a na univerzitě nechtějí navázat nikterak signifikantní vztahy. „Během rituálních událostí nebo v období hojnosti lovné zvěře se tyto tlupy sloučí a vytvoří „residenční skupiny“ o zhruba 150 lidech, což je – podle Dunbara – také horní hranice stabilních důvěrných vztahů, které dokážeme kognitivně udržet v hlavě“ (Graeber 2024: 258). Může se tedy stát, odkazují-li na D. Graebra, odkazujícího na Robina Dunbara, že tato horní hranice důvěrných vztahů může být naplněna, a tím pádem jedinec nemá zkrátka potřebu se o kolektiv nějak extra zajímat. Tak trochu je toto případ A2, která v rozhovoru zmiňovala, že má mnoho přátel z předešlých let a s nimi se cítí nejlépe. Neměla tedy žádnou velkou potřebu navazovat bližší vztahy s ostatními kolegy. Pořád ale zmiňovala důležitost vycházení v kolektivu za dobře.

Obavy z navazování vztahů se ale v odpovědích opakovali velice často. „*Moje vztahy na vysoké škole vznikly stejně jako na gymplu, neznala jsem vůbec nikoho a tím, jak mám problémy se socializovat, tak já potřebuju někoho, kdo si mě adoptuje a kdo se se mnou bude bavit protože já si nejsem jistá za kým bych mohla chodit (...) je to takový nanic, když nevíš jestli můžeš zajít dál a vytvořit si bližší vztahy.*“ (V1). Takto svůj pohled a starosti ze seznamování popsala V1, která ve svých odpovědích často opakovala, že má problémy se socializací. Má pocit, že osoby, které osloví může otravovat nebo nezajímat, a tím pádem se radši interakcím vyvarovává. To je u V1 způsobeno předešlými zkušenostmi. V1 dokonce zmiňovala, že se setkala v předešlých kolektivech se šikanou, a to negativně ovlivnilo její schopnost socializovat se a aktivně se zapojovat do třídního kolektivu.

„*Většinu času se vnímám že jsem sám za sebe, velkou náležitost jsem většinu času necítil. Je tam vzájemný respekt, což si vysvětluju tím, že je to vysoká škola a lidé se umí chovat, ale velkou sounáležitost tam necítím. V prváku jsem si myslel že se s nikým nebudu tři roky bavit, nikdo se s nikým nebavil. Já se bavil s U, kterou jsem oslovil podle toho, že vypadala, že má stejné zájmy a to vyšlo. Měli jsme si co říct, ale pak si vybavuju situaci, že jsem přišel domů a říkal jsem si, že budu prostě tři roky sám a dělat si ostudu, ale to se potom naštěstí rozplynulo*“ (A4).

„*Jasně že tam byla potřeba se skamarádit, je dobré, když se stanete kamarády. Můžeš se na ně obrátit, máš pak s kým chodit na oběd, na čaj, na kafe, když je čas mezi hodinami*“ (A1).

„*Cítil jsem se nic moc, protože jsem cizinec a nevěděl jsem, jestli se s někým skamarádím, jestli mi budou rozumět, pak jsem se trochu cítil vyčleňovaný, měl jsem pocit,*

že mě někteří kolegové ignorovali, a to se mi moc nelíbilo, ale potom se to zlepšilo. Jasně že jsem si chtěl najít kamarády, ale bál jsem se jestli se se mnou jako s cizincem chtějí bavit“ (V3).

Porovnáním předešlých kolektivů se současným kolektivem na katedře Sociální a kulturní antropologie se zabývala taky jedna otázka mých polostrukturovaných rozhovorů. Odpovědi byly ve valné většině pozitivní. Jak ve smyslu toho, že momentální kolektiv studentům vyhovuje, tak i ve smyslu toho, že předchozí kolektivy byly alespoň stejně příjemné jako tento stávající.

„Když to zase porovnáám se střední veterinární, i přes dobrý kolektiv se zájmy mých spolužáků většinou (samozřejmě ne vždycky) omezovali na zvířata a/nebo zemědělství. Tady se s lidmi dá bavit o hlubších a širších, často mnohem více vzdálených od sebe tématech“ (V4).

„Srovnávám to s kolektivy, co jsem měla a tohle je fakt jako nejlepší, možná je to i s přibývajícím věkem ... ale co se týče lidí, tak jste jako moje oblíbená skupina“ (A3).

„Kdybych to porovnal se svou předešlou třídou tak je to dost stejné, byly tam skupinky, a vidím to dost podobně, možná je to tady lepší v té spolupráci“ (V3).

I vnímání toho, kdo je kamarád, kdo je spolužák, nebo co vlastně toto označení pro koho znamená, se liší. Jedna z otázek v rozhovoru zněla „Jsou ti spolužáci ve třídě blízcí?“ To, koho považuje člověk za blízké lidi se liší, definici blízkosti lidí ale popisuje Ivan Slaměník: „Proto jsou za blízké, potažmo těsné vztahy obvykle považovány ty, ve kterých na sobě partneři navzájem závisí. Tato závislost se vyznačuje např. vysokou korespondencí zájmů obou partnerů, kdy chování v interakci přináší prospěch oběma partnerům“ (Slaměník 2011 in Lacková 2013: 12). Je důležité mít blízké přátele. Většinou jsou to ale lidé, které známe velice dlouho a také je známe dobře. „S důvěrnými, blízkými přáteli, můžeme diskutovat i o intimních problémech, navzájem si poskytujeme více pomoci, cítíme se s nimi plně uvolněni, protože si můžeme dovolit být sami sebou. Z dobrého přátelství netěžíme jen my samotní. Jde o vztah, který zároveň zahrnuje zodpovědnost starat se o blaho našich přátel. Přátelství není jednostranné: „učí nás nejen brát, ale i dávat“ (Soudková 2006:46). Takto pevný vztah jsem ale ve třídě nezpozoroval. Respondenti vnímají rozdíly mezi tím, kdo jim je jak blízký, „samozřejmě že někdo mi je sympatičtější než někdo jinej, ale nemám problém s nikým“ (A3), nedochází zde ale k vytvoření hodně pevných vztahů. Respondenti toto jasně připisovali tomu, že ve škole tráví v poměru k ostatním aktivitám málo času a až donedávna byl přesah mimo univerzitní stěny nulový. Kamarádství začínalo a končilo

na univerzitě. V poslední době, i díky praxi na Slovensku, se ale postupně začínají kolegové víc a víc poznávat, a dokonce mezi nimi dochází i k pořádání mimoškolních aktivit. Jedna skupinka byla na hospodském kvízu, další se setkávají mimo školu, aby společně trávili čas. Studenti spolu chodí na obědy, a řeší spolu i osobní věci. Kolektiv dal dokonce i za vznik jednomu vztahu dvou studentů, který o to více třídu spojil a díky tomuto všemu je atmosféra ve třídě v letním semestru třetího ročníku pozitivní.

8 Závěr

Sociální sítě a jejich algoritmy jsou velice propracované a slouží skvěle k personalizaci obsahu. Díky tomu dochází k doporučení obsahů, přesně určených pro jednotlivé uživatele. Mohou se díky tomu lépe seberealizovat, pochopit sami sebe, prohloubit anebo objevit nové zájmy. Sociální sítě také mohou osoby se stejnými koníčky spojit napříč světem. Pomáhají vytvářet nové komunity, stmelovat se a udržovat již existující skupiny. Temná stránka tohoto fenoménu ale může být izolování se od okolního světa reálného života. Tím, že lidé mohou být v online kontaktu s osobami se stejnými zájmy a trávit čas pouze ve virtuálním prostředí, může dojít k izolaci jedinců. Potřeba socializace se může naplnit v online komunitách anebo se člověk sám aktivně vyhne komunikaci s ostatními, protože má pocit, že si nemá s lidmi, které zajímají jiné věci, co říct.

Svou bakalářskou práci jsem se rozhodl vypracovat z důvodu, že jsem v osobním životě narazil na myšlenku, že sociální sítě diverzifikují společnost a napomáhají vytváření její polarizace. Chtěl jsem zjistit, jestli moje domněnka o tom, že to, jaké sociální sítě, kdo používá, ovlivňuje chování daného jedince a tím pádem i jeho socializování. Myslel jsem si, že tím, jak algoritmy určují, jaký obsah bude cíleně nabízen, dochází k tomu, že je virtuální svět o dost více osobní a vyhovuje uživateli. Ten pak může potkat právě díky nabízenému obsahu uživatele na stejné sociální sítě se totožnými zájmy a vytvořit tak komunitu nebo se stát součástí již existující komunity. Zároveň ho toto ale odtahuje od toho společného, co může sdílet s ostatními lidmi, které nemusí znát. Člověk v online komunitě může trávit veškerý svůj volný čas, přebírat chování a názory většiny a upravovat své vnímání okolního světa. Začne používat stejný styl vyjadřování, který nemusí být kompatibilní s většinovou společností.

Představa toho, že jednotlivec navštěvuje prostředí, kde nemusí být pouze lidé se stejnými zájmy, jako je v tomto případě třída, a právě tím, že přijímá velice osobní obsah na sociálních sítích a ostatní lidé také přijímají „jejich“ obsah, dojde k tomu, že si mezi sebou lidé nebudou mít co říct a bude pro ně těžké navazovat vztahy. Zajímalo mě, jestli je tato hrozba osamocení na základě velké personalizace reálná. Dalším faktorem, který dle mě mohl ovlivňovat vnímání jak jedincovo sebe sama, tak prostředí, ve kterém se nachází, byl způsob přijímání informací o aktuálním dění. Může se stát, že na základě přijímání doporučeného obsahu se mohou názory jedinců profilovat, a to pak může vést k polarizaci a vyhraněnosti. Třídni kolektiv, kterého jsem sám účastníkem se mi zdál jako skvělé místo na uskutečnění výzkumu zajímavější se o toto téma. Zrealizoval jsem tedy rozhovory, díky kterým jsem chtěl ověřit nebo vyvrátit můj postoj.

K mému překvapení, ale zároveň uklidnění se mé obavy nenaplnily. Podle odpovědí participantů je sice znát, že rozdílnosti v zálibách jsou ve třídním kolektivu přítomné, není to ale něco, co by překáželo vytváření vztahů, popřípadě socializaci. Třída se jeví jako velice inkluzivní, respektující a tolerantní. Nikdo z respondentů nemá problém spolupracovat s ostatními a ani si nepřijde aktivně vylučovaný z kolektivu.

Obava z výše zmíněných fenoménů ale u jednotlivců existovala, zejména v prvním ročníku, kdy přišli do prostředí kde se nikdo neznal a potřeba navázat vztahy byla velká. Ať už z důvodu odlišného etnického původu, jazykovým rozdílností nebo osobním předsudkům. Postupně, i díky přístupu vedení katedry, se ale různé vztahy podařilo navázat a pochybnosti vymizely. Je samozřejmé, že míra toho, jak se kdo začlenil do kolektivu se liší, určití respondenti s tímto potýkali donedávna a někdo s tím ještě bojuje. I přesto ale tito studenti necítí ve třídním kolektivu hostilitu, je to spíše o nějakých osobních pocitech a předešlých zkušenostech. Velice důležitým faktorem ve stmelování třídy byl předmět terénní praxe, které se účastnili všichni studenti třídy, kterou jsem zkoumal. Ačkoli byli rozdělení do skupinek, které někdy nekorelovali s uskupením ve třídě, nikdo neviděl problém ve spolupráci a komunikaci, ba naopak je tento zážitek velice sblížil a pomohl jim poznat ostatní.

To, jak pevné vztahy se ve třídě objevují je jen těžko určitelné, důležité a očividné ale je, že tato třída může velice dobře sloužit k inkluzi a k vytváření nových, dobrých vztahů a zážitků s novými lidmi. Třída sice nevykazuje žádné velmi blízké vztahy, to ale může být jen otázka času a to, v jakém stavu se třída momentálně nachází je jen důkaz toho, že nové vztahy všech způsobů vznikají a personalizovaný obsah není zatím předchůdcem izolace.⁸

Ačkoliv se mé obavy a představy ohledně vlivu sociálních sítí v relaci k vzájemné komunikaci různých sociálních bublin, souvisejících též s fragmentací mediálního prostoru na sebeidentifikaci a socializaci mnou zkoumané třídy nenaplnily, myslím si, že tato problematika může mít reálný dopad do budoucnosti. Lidé tráví čím dál tím více svého času na sociálních sítích, a hlavně nejmladší generace na nich vyrůstá a poměr vlivu sociálních sítí a moderních technologií v životě budoucích generací poroste. V online prostředí vznikají sociální bubliny, na základě podobných zájmů lidí z celého světa a sociálních sítí,

⁸ Při konzultaci s vedoucím práce jsme došli k myšlence, že třídní kolektiv sociokulturních antropologů je vůči určitým specifickým vlivům sociálních sítí podstatně rezistentnější. Studenti jsou díky výuce učení vyšší míře tolerance a pochopení než jejich vrstevníci. Dalším faktorem kvalitních a respektujících vztahů je také čas. Většina respondentů přiznává obavy ze socializace v prvním ročníku, které ale díky vzájemnému poznání a společnými zážitky vymizely. Je zde ale opět nutné vzít v potaz již zmíněné schopnosti nabyté studiem.

které používají. V nich se lidé potkávají a přebírají názory a vzorce chování. Do online bublin se lidé v dnešní době snáze dostávají díky doporučenému obsahu. Personalizace je sice přínosná, ale jak už to většinou bývá, i toto má svou stinnou stránku. Na to, jak moc velký dopad bude mít působení v online bublinách na nejen osobní život lidí v budoucnosti, a jestli vůbec, si budeme muset počkat. Jasně ale je, že vliv sociálních sítí může mít dopad pozitivní, ale také negativní.

Zdroje

- Axel, K., B. 2006. *Anthropology and the New Technologies of Communication*. American Anthropological Association.
- Berger, P. L., T. Luckmann 1966. *Sociální konstrukce reality*. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury.
- Boyd, D. M., N. B. Ellison. 2007. *Social Network Sites: Definition, Hisotry, and Scholarship*. Dostupné na: [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1083-6101](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1083-6101) [08. 03. 2025]
- Dunbar, R. I. M. 2010. *How Many Friends Does One Person Need? Dunbar's Number and Other Evolutionary Quirks*. Cambridge: Harvard University Press.
- Graeber, D. 2024. *Úsvit všeho: Nová historie lidstva*. Brno: Jan Melvil Publishing.
- Helus, Z. 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada.
- Hendl, J., J. Remr. 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál.
- Hendl, J. 2023. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál.
- Jeske, D. 2019. *Friendship and social media: a philosophical exploration*. London: Routledge.
- Lacková, L. 2013. *Proměna charakteru přátelských vztahů od adolescence k mladé dospělosti*. Univerzita Karlova v Praze.
- Malina J., a kolektiv. *Antropologický slovník aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Dostupné na: https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/pdf/antropologicky_slovník.pdf [13. 02. 2025]
- McCridle, M., E. Wolfinger. 2009. *The Abc of Xyz: Understanding the Global Generations*. University of New South Wales.
- Mostowlansky, T., A. Rota. 2020. „Emic and etic“. In *The Cambridge Encyclopedia of Anthropology* (eds) F. Stein, S. Lazar, M. Candea, H. Diemberger, J. Robbins, A. Sanchez & R. Stasch. Dostupné z: <http://doi.org/10.29164/20emicetic> [19. 03. 2025]
- Nikolov, D., D. F. M. Oliveira, A. Flammini, F. Menczer. 2015. *Measuring Online Social Bubbles*. Center for Complex Networks and Systems Research: Indiana University.
- Novotná, H., O. Špaček, M. Šťovíčková. 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Pariser E. 2011. *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York: The Penguin Press.
- Richardson, J. 1986. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood.
- Růžička, M., P. Vašát. 2011. Základní koncepty Pierra Bourdieu: pole – kapitál – habitus. *Antropowebzin* 2: 130.
- Slaměnik, I. 2011. *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha:Grada.

Soukup, M. 2015. *Základy kulturní antropologie*. 2. rozšířené vydání. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Soukup, V. *Sociologická encyklopedie: konfiguracionismus*. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Konfiguracionismus> [04. 01. 2025]

Soudková, M. 2006. *O zdravých vztazích mezi lidmi: Přátelství a manželství*. Brno: Doplněk.

Tesaříková, M. 2015. *Využití sociálních sítí (social computing)*. Univerzita Hradec Králové.

Woldekiros, A. 2000 Paradoxy civilizace a vztahy mezi lidmi, *E-Logos* 01. Dostupné na: <https://elogos.vse.cz/pdfs/elg/2000/01/18.pdf>

Žanony, R. 2023. *Dopaminová past: politický mozek, digitální veřejnost, nefunkční dialog*. Praha: MDA.